

4. Жизнь и искусство. – Киев, 9 марта 1897. – №68. – 4 с.
5. Жизнь и искусство. – Киев, 23 янв. 1898. – №23. – 4 с.
6. Жизнь и искусство. – Киев, 17 апр. 1896. – №106. – 4 с.
7. Жизнь и искусство. – Киев, 2 февр. 1896. – №33. – 4 с.
8. Жизнь и искусство. – Киев, 20 июля 1897. – №198. – 4 с.
9. Жизнь и искусство. – Киев, 25 июня 1899. – №173. – 4 с.
10. Жизнь и искусство. – Киев, 24 дек. 1893. – №14. – 4 с.
11. Жизнь и искусство. – Киев, 6 янв. 1894. – №24. – 4 с.
12. Жизнь и искусство. – Киев, 1 янв. 1897. – №1. – 6 с.
13. Жизнь и искусство. – Киев, 1 июля 1895. – №179. – 4 с.
14. Жизнь и искусство. – Киев, 7 июля 1895. – №185. – 4 с.
15. Жизнь и искусство. – Киев, 8 июля 1895. – №186. – 4 с.
16. Жизнь и искусство. – Киев, 12 июля 1895. – №190. – 4 с.
17. Жизнь и искусство. – Киев, 7 июля 1896. – №185. – 4 с.
18. Жизнь и искусство. – Киев, 2 мая 1898. – №120. – 4 с.
19. Жизнь и искусство. – Киев, 18 авг. 1896. – №227. – 6 с.
20. Жизнь и искусство. – Киев, 16 июня 1896. – №164. – 6 с.
21. Жизнь и искусство. – Киев, 23 авг. 1897. – №232. – 4 с.
22. Жизнь и искусство. – Киев, 15 авг. 1895. – №224. – 4 с.
23. Жизнь и искусство. – Киев, 23 мая 1898. – №141. – 4 с.
24. Жизнь и искусство. – Киев, 12 дек. 1895. – №343. – 6 с.
25. Жизнь и искусство. – Киев, 11 ноября 1898. – №312. – 4 с.
26. Жизнь и искусство. – Киев, 12 мая 1896. – №129. – 6 с.
27. Жизнь и искусство. – Киев, 17 июля 1895. – №195. – 4 с.
28. Жизнь и искусство. – Киев, 24 янв. 1897. – №24. – 4 с.
29. Жизнь и искусство. – Киев, 2 июля 1895. – №180. – 4 с.
30. Загоруйко Р. О. Газети Києва 1905–1914 рр. як джерело вивчення українського питання): Автореф. дис. канд. іст. наук: 07.00.06 / Р. О. Загоруйко; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2013. – 15 с.

31. Историчне джерелознавство: Підручник для студентів історичних спеціальностей ВНЗ / Авт.: Я. С. Калакура, І. Н. Войцехівська, Б. І. Корольов та ін. – К.: Либідь, 2002. – 488 с.

32. Крупський І. В. Преса як джерело досліджень національно-визвольних змагань за українську державу (друга половина XIX – перша чверть XX ст.): Автореф. доктора іст. наук: 07.00.06 / І. В. Крупський. – К., 1996. – 29 с.

References

1. Antonchenko T. V. Periodychna presa Kyjeva jak dzherelo vuvchennja suspil'no-politychnoi' istorii' Ukraïny (1905–1914): Avtoref. dys. kand. ist. nauk: 07.00.06 / T. V. Antonchenko; Kyi'v. nac. un–tm. T. Shevchenka. – K., 2004. – 15 s.
2. Zhizn' i iskusstvo. – Kiev, 29 dek. 1893. – №16. – 4 s.
3. Zhizn' i iskusstvo. – Kiev, 27 janv. 1894. – №45. – 4 s.
4. Zhizn' i iskusstvo. – Kiev, 9 marta 1897. – №68. – 4 s.
5. Zhizn' i iskusstvo. – Kiev, 23 janv. 1898. – №23. – 4 s.
6. Zhizn' i iskusstvo. – Kiev, 17 apr. 1896. – №106. – 4 s.
7. Zhizn' i iskusstvo. – Kiev, 2 fevr. 1896. – №33. – 4 s.
8. Zhizn' i iskusstvo. – Kiev, 20 ijulja 1897. – №198. – 4 s.
9. Zhizn' i iskusstvo. – Kiev, 25 ijunja 1899. – №173. – 4 s.
10. Zhizn' i iskusstvo. – Kiev, 24 dek. 1893. – №14. – 4 s.
11. Zhizn' i iskusstvo. – Kiev, 6 janv. 1894. – №24. – 4 s.
12. Zhizn' i iskusstvo. – Kiev, 1janv. 1897. – №1. – 6 s.
13. Zhizn' i iskusstvo. – Kiev, 1 ijulja 1895. – №179. – 4 s.
14. Zhizn' i iskusstvo. – Kiev, 7 ijulja 1895. – №185. – 4 s.
15. Zhizn' i iskusstvo. – Kiev, 8 ijulja 1895. – №186. – 4 s.
16. Zhizn' i iskusstvo. – Kiev, 12 ijulja 1895. – №190. – 4 s.
17. Zhizn' i iskusstvo. – Kiev, 7 ijulja 1896. – №185. – 4 s.
18. Zhizn' i iskusstvo. – Kiev, 23 maja 1898. – №120. – 4 s.
19. Zhizn' i iskusstvo. – Kiev, 18 avg. 1896. – №227. – 6 s.
20. Zhizn' i iskusstvo. – Kiev, 16 ijunja 1896. – №164. – 6 s.
21. Zhizn' i iskusstvo. – Kiev, 23 avg. 1897. – №232. – 4 s.
22. Zhizn' i iskusstvo. – Kiev, 15 avg. 1895. – №224. – 4 s.
23. Zhizn' i iskusstvo. – Kiev, 23 maja 1898. – №141. – 4 s.
24. Zhizn' i iskusstvo. – Kiev, 12 dek. 1895. – №343. – 6 s.
25. Zhizn' i iskusstvo. – Kiev, 11 nojabrja 1898. – №312. – 4 s.
26. Zhizn' i iskusstvo. – Kiev, 12 maja 1896. – №129. – 6 s.
27. Zhizn' i iskusstvo. – Kiev, 17 ijulja 1895. – №195. – 4 s.
28. Zhizn' i iskusstvo. – Kiev, 24 janv. 1897. – №24. – 4 s.
29. Zhizn' i iskusstvo. – Kiev, 2 ijulja 1895. – №180. – 4 s.
30. Zagorul'ko R. O. Gazety Kyjeva 1905–1914 rr. jak dzherelo vuvchennja ukrai'ns'kogo pytannja): Avtoref. dys. kand. ist. nauk: 07.00.06 / R. O. Zagorul'ko; Kyi'v. nac. un–tm. T. Shevchenka. – K., 2013. – 15 s.
31. Istorychne dzhereloznavstvo: Pidruchnyk dlja studentiv istorychnyh special'nostej VNZ / Avt.: Ja. S. Kalakura, I. N. Vojcehiv's'ka, B. I. Korol'ov ta in. – K.: Lybid', 2002. – 488 s.

32. Krups'kyj I. V. Presa jak dzherelo doslidzhen' nacional'no-vyzvol'nyh zmagani' za ukrai'ns'ku derzhavu (druga polovyna XIX – persha chvert' XX st.): Avtoref. doktora ist. nauk: 07.00.06 / I. V. Krups'kyj. – K., 1996. – 29 s.

Musiachenko O. S., postgraduate student of History of Ukraine Department of History and Philosophy Faculty of Borys Grinchenko Kyiv University (Ukraine, Kyiv), musolia@ukr.net

Musical and theatrical life of Kyiv at the end of the XIXth century on the pages of newspaper «Life and Art»

The article investigates the importance of using the periodical press as a historical source on the example of 28 issues of the Kyiv newspaper «Life and Art» in 1893–1900 years which allowed to research the musical life of the city at the end of the XIX century. It is analyzed the content of the Kyiv newspaper «Life and Art» and it is found the aspects of the musical life of the city, which were posted on its pages. Typical pieces of information about musical life, which contained the issues of the newspaper have been determined: performances in theaters; concerts of local and foreign artists; recreational activities; summer musical and concert life and its features; reviews and popular notes about musical life events; tastes and preferences of the Kyivians, their attitude to the events of musical life. It is noted that an appreciable place through the advertisements occupied the announcements about the musical performances of Ukrainian troupes. It is paid attention to feuilletons, sketches, and other small artistic works that reflected the real events and the problems of musical and theatrical life of Kyiv and attitude of Kyivians to them. The analysis of content of the posts on the pages of the newspaper «Life and Art» for the years 1893–1900 has allowed to argue that the musical and theatrical life of Kyiv at the end of the XIX century was rather developed and manifold, and music played the important place in the life of Kyivians.

Keywords: musical and concert life, theaters, newspaper, «Life and Art», Kyiv, 1893–1900.

Мусяченко О. С., аспірантка кафедри історії України Історико-філософського факультета, Київський університет ім. Бориса Грінченка (Україна, Київ), musolia@ukr.net

Музыкально-театральная жизнь Киева в конце XIX ст. на страницах газеты «Жизнь и искусство»

Исследовано значение использования периодической печати как исторического источника на примере 28 выпусков киевской газеты «Жизнь и искусство» за 1893–1900 годы для изучения музыкальной жизни города в конце XIX в. Проанализировано содержание киевской газеты «Жизнь и искусство» и установлено аспекты музыкальной жизни города, которые освещались на ее страницах. Определены типичные блоки информации о музыкальной жизни, которые содержали выпуски газеты: спектакли в стационарных театрах; концерты отечественных и иностранных исполнителей; развлекательные мероприятия; летняя музыкально-концертная жизнь и ее особенности; отзывы и популярные заметки о музыкальных событиях; вкусы и предпочтения киевлян, их отношение к событиям музыкальной жизни. Обосновано, что заметное место среди объявлений газеты занимали объявления о музыкальных представлениях украинских трупп. Обращено внимание на фельетоны, этюды и другие небольшие художественные произведения, которые опосредованно отражали реальные события и проблемы музыкально-театральной жизни Киева и отношение к ним киевлян. Анализ содержания сообщений на страницах газеты «Жизнь и искусство» за 1893–1900 годы позволил утверждать, что музыкально-концертная жизнь Киева в конце XIX в. была довольно развитой и многообразной, а музыка занимала достаточно важное место в жизни киевлян.

Ключевые слова: музыкальная и концертная жизнь, театры, газета, «Жизнь и искусство», Киев, 1893–1900 годы.

* * *

УДК 94:314(477)«1800/1917»

Чирук С. В., аспірант кафедри історії України, Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара (Україна, Дніпро), sczyruk@gmail.com

Шлюбність в лютеранських колоніях Південної України XIX – поч. XX ст.

На основі метричних книг та ревізійних списків визначається низка показників шлюбності лютеранських колоністів Південної України для XIX – поч. XX ст. Акцентується увага на тому, що показники даної соціо-конфесійної групи раніше не обраховувалися. У статті визначено загальні коефіцієнти шлюбності, вік укладання шлюбів, вікові коефіцієнти шлюбності. Проаналізовано шлюбну структуру населення, зміну вікового лагу між шлюбними партнерами, обрання шлюбних партнерів в залежності від їх місця проживання. Автор приходить до висновку, що на початку XX ст. порівняно із XIX ст. у середовищі лютеранських колоністів змінилась модель шлюбної поведінки – підвищується вік укладання шлюбів та зменшується віковий лаг між шлюбними партнерами.

Ключові слова: загальні коефіцієнти шлюбності, вікові коефіцієнти шлюбності, середній вік укладання шлюбів, лютеранські колоністи, Південна Україна.

Шлюбність є одним із демографічних показників природного руху населення, який опосередковано впливає на народжуваність, відтворення населення та ін. [1, с. 144–149; 19, с. 260–263]. При цьому шлюбність обумовлена соціальними та економічними чинниками, таким чином дані щодо різних аспектів шлюбності виступають в якості свідчень соціального та економічного життя, зокрема – в минулому.

Найбільш численною конфесійною групою іноземних колоністів на Півдні України протягом XIX – на поч. XX ст. були лютерани. Умови проживання вихідців із Західної Європи на українському Півдні суттєво відрізнялися від тих, які існували у країнах їх виходу. Після переїзду економічна допомога від російської влади та безпосереднє втручання адміністрації у шлюбно-сімейні відносини переселенців мали суттєво вплинути на їх шлюбну поведінку.

Мета даної статті полягає в тому, щоби з'ясувати основні характеристики шлюбності лютеранських колоністів XIX – поч. XX ст.

Показники шлюбності лютеранських колоністів Південної України даного періоду розглядалися Д. Ю. Мешковим, Ю. Г. Маліцькою та ін. Розглядаючи демографічний розвиток і родину в німецьких колоніях Причорномор'я у 1800–1870 рр., у тому числі – на прикладі лютеранської колонії Александрівка, Д. Ю. Мешков аналізував тривалість удівства серед колоністів [17, с. 254]. Звертав увагу на втручання влади у процеси укладання шлюбів, у тому числі – введення вікових обмежень для укладання шлюбів [17, с. 250]. На прикладі низки колоній автор проаналізував віковий лаг між шлюбними партнерами [17, с. 253]. Використовуючи дані католицької колонії Кляйн-Лібенталь визначив середній вік укладання шлюбів колоністами [17, с. 250–251] та прийшов до висновку про зміну типу шлюбності (із західноєвропейського на східноєвропейський) серед колоністів після їх переїзду до Південної України [17, с. 250–252]. Ю. Г. Маліцька на прикладі Старошведської колонії відтворила динаміку шлюбності серед колоністів у 1840–1850-х рр. [2, с. 238], проте, зроблені авторкою підрахунки містять суттєві вади, оскільки по-перше, представлені у вигляді абсолютних даних, а не придатних для проведення порівнянь загальних показників шлюбності, по-друге, зроблені на основі публікації документів [21], яка містить неповні дані за проаналізований авторкою період.

Отже, можна помітити, що середній вік укладання шлюбів серед лютеранських колоністів регіону не встановлювався, не аналізувалась динаміка загальних коефіцієнтів шлюбності, вікові коефіцієнти шлюбності та шлюбна структура колоністів також не досліджувались.

Загальні коефіцієнти шлюбності нам вдалось обчислити виключно для парафії Грунау та колонії Старошведської (за 1833–1885 рр.). Такий вибір спричинено тим, що для визначення коефіцієнтів шлюбності необхідно знати число шлюбів та кількість

населення [1, с. 130–133; 19, с. 263–267]. Утім, у більшості випадків ми не маємо даних про кількісний склад парафій або про місце походження колоністів, які уклали шлюб (що дозволило б використати дані чисельності населення в окремих колоніях). Виняток становлять дані для Старошведської колонії та парафії Грунау. По Старошведській колонії кількість шлюбів вдалось визначити шляхом ідентифікації її мешканців завдяки унікальним прізвищам (після 1861 р.), притаманним лише цьому населеному пункту (прізвища із суфіксом «ас» та «іс» – Утас, Аннас, Гінас, Тініс тощо). За розпорядженням губернської влади, мешканці Старошведської колонії мали взяти собі прізвища, оскільки давня скандинавська традиція іменування по імені та по-батькові викликала труднощі в адміністрації [22, с. 37–46]. До 1858–1861 рр. мешканці колонії послуговувались ім'ям та по-батькові з характерним суфіксом «сон» [22, с. 37–46; 14], що також є добрим ідентифікатором. Завдяки записам пастора Хольфреттера у парафіяльній хроніці, відома загальна чисельність парафії Грунау [23].

Відповідно до отриманих нами даних шлюбність в лютеранських колоніях Південної України протягом XIX ст. знижувалась. Загальні коефіцієнти шлюбності по Старошведській колонії та парафії Грунау наведено в табл. 1.1.

Таким чином, протягом 1833–1885 рр. рівень шлюбності зменшився майже вдвічі [4; 7; 5].

Порівняльний аналіз показників шлюбності для колоній, губерній та імперії в цілому (за період 1867–1885 рр.) дозволяє дійти висновку, що на кінець XIX ст. у Старошведській колонії, парафії Грунау і для протестантського населення Російської імперії в цілому показники шлюбності були приблизно однаковими (6,4‰ – 6,8‰) [4; 7; 5].

У більшості лютеранських колоній (без Старошведського) середній вік одружень був найнижчим на поч. XIX ст. – 26 років у чоловіків та 21 рік у жінок [24]. У 1830-х рр. вік укладання шлюбів підвищився. В цей час чоловіки одружувались у 27, а жінки – у 23–24 роки [12–11; 14]. В 1850–1860 рр. чоловіки уклали шлюби у 27, а жінки – у 22 роки [20; 14]. На початку XX ст. середній вік одруження суттєво зріс – майже до 30 років у чоловіків та 26 років у жінок [15; 16]. Слід зазначити, що вік укладання першого шлюбу був нижчим за середній вік укладання шлюбів. Згідно із обрахованими нами даними за період 1833–1913 рр. вік першого одруження в середньому становив 24 роки для чоловіків та 21 для жінок [12–11; 6; 15; 16; 20]. Проте, хоча середній вік укладання перших шлюбів дещо відрізнявся від загального віку укладання шлюбів, тренд на зростання віку укладання шлюбу з XIX до поч. XX ст. був спільним.

Іншою важливою характеристикою шлюбності населення є аналіз його шлюбної структури за шлюбним станом. Їх розкриття може продемонструвати, в яких демографічних умовах робили вибір шлюбного партнера та ухвалювали рішення про новий шлюб. З цієї метою

Таблиця 1.1.

Коефіцієнти шлюбності в колоніях Грунау та Старошведське, XIX ст.

	Період		
	1830–1840	1850–1860	1870–1880
Коефіцієнт шлюбності	10–16‰	10–11‰	6,4–6,7‰

були інтегровані дані ревізій колонії Грунау за 1850 р. [18] та Фрейденталю за 1858 р. [20]. В результаті були отримані узагальнені дані шлюбної структури (див. табл. 1.2.).

людей в укладанні нових шлюбів [18; 20]. Хвилеподібна структура шлюбності вказує на етапи вдівства за віком, і дає змогу визначити середню тривалість шлюбів. Перший

Таблиця 1.2.

Шлюбна структура в колоніях Грунау та Фрейденталь, 1850–1858 рр., %

стать	Вік										
	15–19	20–24	25–29	30–34	35–39	40–44	45–49	50–54	55–59	60–64	65–69
чоловіки	5	46,7	98,2	96,2	92	92,7	95,6	100	94,7	100	77,8
жінки	10,5	66	88,7	94,5	93	94	94	93,8	81,3	80	70

Аналіз шлюбної структури засвідчує загальну (100%) шлюбність. Починаючи з 35-ти років 98% чоловіків та 95% жінок мали досвід подружнього життя. Частина дівчат (15–19 років) починала подружнє життя раніше за своїх ровесників чоловічої статі. Проте, у віці 20–29 років більшість чоловіків вже перебувала у шлюбі, тоді як серед жінок такі показники досягалися лише у віці 30–34 роки, а отже, частина жінок (близько 6%) не могла знайти собі партнера і змушена була відкладати шлюб до віку 30–34 роки, коли частина чоловіків ставала вдівцями. Загалом,

шлюб орієнтовно тривав 25–30 років, другий – 10–15 років, третій – 5–10 років [18; 20].

Інформація про шлюбну структуру є лише відображенням шлюбу як здійсненого факту. Вона демонструє попит на шлюбних партнерів у певних вікових групах, проте, встановити вік укладання шлюбів, послугуючись нею, складно, оскільки шлюбна структура зображує його з відставанням [3, с. 263–265]. З більшою точністю вікову динаміку шлюбності можна вивчати на основі вікових коефіцієнтів шлюбності (див. рис.) [3, с. 72].

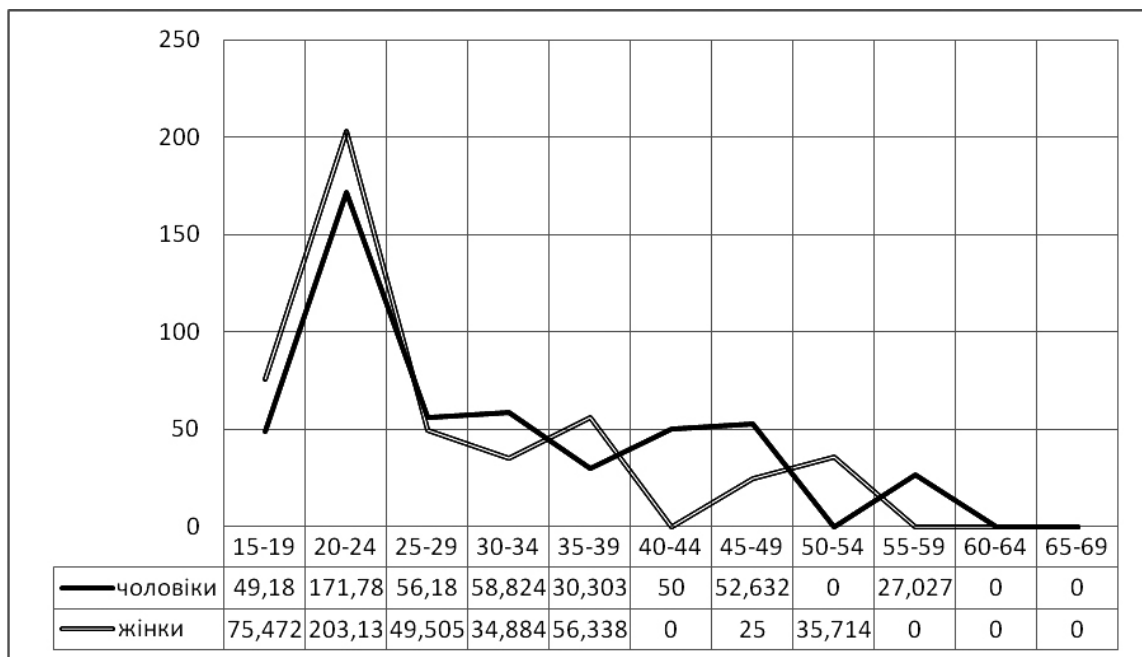

Рис. Вікові коефіцієнти шлюбності. Колонія Фрейденталь, 1857–1858 рр., %.

частка жінок, які не мали пари була, на 2–4% більшою, аніж серед чоловіків. Питома вага чоловіків–вдівців змінювалась хвилеподібно (40–44 роки; 55–59 років; 65–69 років), тоді як жінки–вдовиці, починаючи з 30–34 років, були присутніми на шлюбному ринку перманентно. Ймовірно, через вищу смертність чоловіки мали більше шансів одружитися, аніж жінки – вийти заміж, про що свідчить 100% шлюбність чоловіків у віці 50–54 та 60–64 роки. На завершальному етапі шлюбного періоду (65–69 років) частка вдівців (22,2%) і частка вдів (30%) була значною, що свідчить про відсутність мотивації літніх

Дані вікової динаміки шлюбності дозволили виявити, що шлюби найбільш інтенсивно укладали у віці 20–24 роки (185%)¹. Високі показники шлюбності властиві також віковій категорії 15–19 років (64%). Після 20-ти років інтенсивність укладання шлюбів поступово знижувалася до 40–44 років (26,5%). Для віку 45–49 років виявлено новий сплеск шлюбної активності (38%), після чого знову спад до мінімуму у віці 60–64 роки (у віці 65 років реєстрували лише поодинокі шлюби). Шлюбна

¹ Що пояснює неабияку частку одружених у віці 25–29 років.

активність жінок була вищою за чоловічу у вікових групах 15–24, 35–39 та 50–54 роки [20].

Інформація про вибір шлюбного партнера дає ключ до розуміння того, яким критеріям мали відповідати майбутні чоловік або дружина. Зокрема можна чітко говорити про два показники – вік та місце проживання. Ці дані отримані з унікальних записів про шлюби у парафіях Грунау [12–11], Йозефсталь [6], Фрейденталь [15; 16] та Старошведське [8; 9]. Переважно у записях про шлюб у метричних книгах не фіксували вік та місце проживання наречених. Такі дані як обов'язкові почали записувати з 1912 р. [8; 9; 15; 16]. За попередній період (1833–1836 рр. та 1864 р.) нам вдалось залучити документи колоній Грунау [12–11] та Йозефсталь [14] відповідно. Використати їх інформацію вдалось через те, що в даних метричних книгах зроблені записи про вік, місяця народження та проживання, хоча в формулярах цих документів такі графи не передбачені. Для зручної і точної обробки даних на основі цих записів нами спроектована база даних в СКБД MS Access (329 записів про шлюб).

Переважаю мешканці розглянутих парафій брали шлюб з партнерами з інших населених пунктів (близько 60% випадків) в межах парафії. Як у 1833–1836 рр., так і в 1912–1913 рр. ця пропорція притаманна колоністам обох статей. Шлюби поза межами парафії були рідкісними і не перевищували 4% [12–11; 14; 8; 9; 15; 16]. Як у 30–х рр. XIX ст., так і на початку XX ст. старшим у шлюбі зазвичай був чоловік (83–84%). Переважали шлюби з невеликою (1–5 років) та середньою (6–10 років) різницею у віці [12–11; 14; 8; 9; 15; 16]. На початку XX ст. помітно зросла частка шлюбів із невеликою різницею – з 57% до 67% та шлюбів із середньою різницею у віці – з 17% до 21% [8; 9; 15; 16]. Шлюби ровесників у XIX ст. становили 10% [10–13; 6], а на поч. XX ст. – 6% [8; 9; 15; 16]. Частка ж шлюбів із різницею у віці понад 10 років зменшилася з 16% до 6% [12–11; 14; 8; 9; 15; 16].

Загалом, віковий лаг між шлюбними партнерами з XIX до поч. XX ст. суттєво зменшився. У XIX ст. чоловік був максимально старшим за свою дружину на 33 роки, тоді як жінка за чоловіка – на 17 років [12–11; 14]. Інакше було на початку XX ст. В цей час чоловіки були старші за своїх дружин щонайбільше на 18 років, а дружини за чоловіків – на 8 років [8; 9; 15; 16]. Як в 1833–1836; 1864 рр., так і в 1912–1913 рр. наймолодшому нареченому було 18 років, а наймолодшій нареченій – 16. Максимальний вік одруження змінився, у чоловіків – з 65 до 69–ти, у жінок – з 64 до 59–ти [12–11; 14; 8; 9; 15; 16].

На початку XX ст. порівняно з XIX ст. вдвічі зменшилась частка шлюбів овдовілих із розривом у віці понад 10 років (переважно, за рахунок жінок). Зокрема, на поч. XX ст. зникла практика шлюбів вдів із юнаками (близько 20–ти років). Натомість зросла частка шлюбів із невеликим віковим лагом (до 5 років) і середнім (6–10 років) розривом у віці.

Висновки. Протягом XIX ст. в лютеранських колоніях Південної України шлюбність зменшувалась. Натомість загальний тренд середнього віку укладання шлюбів та віку укладання перших шлюбів був направлений на зростання. У 60% випадків шлюбного партнера знаходили в іншому населеному пункті своєї парафії, але існували незначні відмінності в різних статевовікових групах. Поза межами парафії шлюби укладали в поодиноких випадках (до 4%).

Виявлено кілька мод удівства (35–39; 49–54; 59–64 роки). З XIX ст. (1833–1836; 1864 рр.) до поч. XX ст.

(1912–1913 рр.) в лютеранських колоніях Південної України змінилися вікові уподобання у виборі шлюбного партнера, особливо, у старших (після 40–ка років) та молодших (до 20–ти років) вікових групах. Якщо у XIX ст. овдовілі, зазвичай, укладали шлюби з молоддю до 20–ти років, то на поч. XX ст. така практика зникла.

В цілому можна прийти до висновку, що через зростання віку укладання шлюбів та зменшення вікового лагу між шлюбними партнерами на поч. XX ст. порівняно із XIX ст. модель шлюбної поведінки зазнала змін причиною чого, імовірно, могли стати зміни соціальних та економічних умов та суспільної свідомості.

Список використаних джерел

1. Борисов В. А. Демографія: Учебник / В. А. Борисов. – М., 1999. – 272 с.
2. Маліцька Ю. Г. Естонські шведи на півдні Російської імперії: міграція, адаптація та аккультурація переселенців–колоністів (1781–1871 рр.): дис. канд. іст. наук: 07.00.02 / Ю. Г. Маліцька. – Дніпропетровськ, 2010. – 252 с.
3. Медков Д. М. Демографія: Учебное пособие / Д. М. Медков. – Ростов–на–Дону, 2002. – 448 с.
4. Метрические книги прихода Грунау, Российский государственный исторический архив (Далі – РГИА). – Ф.828. – Оп.14. – Дела: 2; 5а; 9; 10; 13; 15; 17; 18; 21; 31; 34; 37; 43; 47; 50; 54; 59; 62; 71; 78; 79; 84; 92; 96; 99; 107; 116; 120; 131; 135; 154; 155; 169; 170; 174; 176; 182; 194; 199; 201; 202; 210; 213; 216; 219.
5. Метрические книги прихода Йозефсталь. – РГИА. – Ф.828. – Оп.14. – Дела: 2; 5а; 9; 10; 13; 16; 18; 21; 31; 34; 37; 43; 47; 50; 54; 59; 62; 71; 78; 79; 84; 92; 96.
6. Метрическая книга прихода Йозефсталь. – РГИА. – Ф.828. – Оп.14. – Д.129. – Л.143–163.
7. Метрические книги Старошведского прихода. – РГИА. – Ф.828. – Оп.14. – Дела: 118; 124; 129; 134; 143; 148; 152; 158; 162; 182; 194; 200; 201; 210; 216; 223; 232; 241; 247; 255; 263; 272; 174; 176.
8. Метрична книга запису актів про народження, реєстрацію шлюбу, смерть. Старошведська парафія. – Держархів Херсонської обл. – Ф.323. – Оп.1. – Спр.1. – 289 арк.
9. Метрична книга запису актів про народження, реєстрацію шлюбу, смерть. Старошведська парафія. – Держархів Херсонської обл. – Ф.323. – Оп.1. – Спр.2. – 305 арк.
10. Метрическая книга прихода Грунау. – РГИА. – Ф.828. – Оп.14. – Д.10. – Л.288–361.
11. Там само. – Д.13. – Л.301–383.
12. Там само. – Д.2. – Л.251–312.
13. Там само. – Д.5а. – Л.324–378.
14. Метрическая книга прихода Йозефсталь. – РГИА. – Ф.828. – Оп.14. – Д.129. – Л.143–163.
15. Метрична книга парафії Миколаївка (Фрейденталь). – Держархів Одеської обл. – Ф.894. – Оп.1. – Спр.34. – Арк.11–59.
16. Там само. – Спр.38. – Арк.3–67.
17. Мешков Д. Ю. Демографическое развитие и семья в немецких колониях Причерноморья (1800–1870 гг.) / Д. Ю. Мешков // Два с половиной века с Россией (к 250–летию начала массового переселения немцев в Россию): Материалы 4–й международной научно–практической конференции. Москва, 24–27 августа 2012 г. – М.: МСНК–пресс, 2013. – С.247–258.
18. Ревизская сказка 1850 года, октября 7–го дня. Колония Грунау. – Державний архів Запорізької області. – Ф.12. – Оп.2. – Спр.230. – 239 арк.
19. Стеценко С. Г. Статистика населения: Підручник / С. Г. Стеценко, В. Г. Швец. – К.: Вища школа, 1993. – 463 с.
20. Freudental. Libental district Odessa. 1858 census: a joint project of GRHS & AHSGR / edited by D.L. Wahl. – Bismarck, 2000. – 176 p.
21. Gammalsvenskbydokument / A. Loit, N. Tiberg. – Uppsala, 1958. – 236 s.
22. Karlgren A. Gammalsvenskby / A. Karlgren. – Stockholm, 1924. – 64 s.
23. Stach J. Grunau und die Mariupoler Kolonien / J. Stach. – Leipzig, 1942. – 80 p.
24. Stumpp K. Die Auswanderung aus Deutschland nach Rußland in den Jahren 1763 bis 1862. – Leipzig, 1993. – 1018 p.

References

1. Borisov V. A. Demografija: Uchebnik / V. A. Borisov. – M., 1999. – 272 s.
2. Malic'ka Ju. G. Estons'ki shvedy na pivdni Rosijs'koi' imperii': migracija, adaptacija ta akul'turacija pereselenciv–kolonistiv (1781–1871 rr.): dys. kand. ist. nauk: 07.00.02 / Ju. G. Malic'ka. – Dnipropetrovs'k, 2010. – 252 s.
3. Medkov D. M. Demografija: Uchebnoe posobie / D. M. Medkov. – Rostov-na-Donu, 2002. – 448 s.
4. Metricheskie knigi prihoda Grunau, Rossijskij gosudarstvennyj istoricheskij arhiv (Dali – RGIA). – F.828. – Op.14. – Dela: 2; 5a; 9; 10; 13; 15; 17; 18; 21; 31; 34; 37; 43; 47; 50; 54; 59; 62; 71; 78; 79; 84; 92; 96; 99; 107; 116; 120; 131; 135; 154; 155; 169; 170; 174; 176; 182; 194; 199; 201; 202; 210; 213; 216; 219.
5. Metricheskie knigi prihoda Jozefstal'. – RGIA. – F.828. – Op.14. – Dela: 2; 5a; 9; 10; 13; 16; 18; 21; 31; 34; 37; 43; 47; 50; 54; 59; 62; 71; 78; 79; 84; 92; 96.
6. Metricheskaja kniga prihoda Jozefstal'. – RGIA. – F.828. – Op.14. – D.129. – L.143–163.
7. Metricheskie knigi Staroshvedskogo prihoda. – RGIA. – F.828. – Op.14. – Dela: 118; 124; 129; 134; 143; 148; 152; 158; 162; 182; 194; 200; 201; 210; 216; 223; 232; 241; 247; 255; 263; 272; 174; 176.
8. Metyrychna knyga zapysu aktiv pro narodzhennja, rejestraciju shljubu, smert'. Staroshvedsk'ka parafija. – Derzhzhahiv Hersons'koi' obl. – F.323. – Op.1. – Spr.1. – 289 ark.
9. Metyrychna knyga zapysu aktiv pro narodzhennja, rejestraciju shljubu, smert'. Staroshvedsk'ka parafija. – Derzhzhahiv Hersons'koi' obl. – F.323. – Op.1. – Spr.2. – 305 ark.
10. Metricheskaja kniga prihoda Grunau. – RGIA. – F.828. – Op.14. – D.10. – L.288–361.
11. Tam samo. – D.13. – L.301–383.
12. Tam samo. – D.2. – L.251–312.
13. Tam samo. – D.5a. – L.324–378.
14. Metricheskaja kniga prihoda Jozefstal'. – RGIA. – F.828. – Op.14. – D.129. – L.143–163.
15. Metyrychna knyga parafii' Mykolai'vka (Frejdenal'). – Derzhzhahiv Odes'koi' obl. – F.894. – Op.1. – Spr.34. – Ark.11–59.
16. Tam samo. – Spr.38. – Ark.3–67.
17. Meshkov D. Ju. Demograficheskoe razvitie i sem'ja v nemeckih kolonijah Prichernomor'ja (1800–1870 gg.) / D. Ju. Meshkov // Dva s polovinoj veka s Rossiej (k 250–letiju nachala massova polovno pereselenija nemcev v Rossiju): Materialy 4-j mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoi konferencii. Moskva, 24–27 avgusta 2012 g. – M.: MSNK–press, 2013. – S.247–258.
18. Revizskaja skazka 1850 goda, oktjabrja 7-go dnja. Kolonija Grunau. – Derzhzhahiv Zaporiz'koi' oblasti. – F.12. – Op.2. – Spr.230. – 239 ark.
19. Stecenko S. G. Statystyka naselennja: Pidručnyk / S. G. Stecenko, V. G. Shvec'. – K.: Vyshha shkola, 1993. – 463 s.
20. Freudental. Libental district Odessa. 1858 census: a joint project of GRHS & AHSGR / edited by D.L. Wahl. – Bismarck, 2000. – 176 p.
21. Gammalsvenskydokument / A. Loit, N. Tiberg. – Uppsala, 1958. – 236 s.
22. Karlgren A. Gammalsvensky / A. Karlgren. – Stockholm, 1924. – 64 s.
23. Stach J. Grunau und die Mariupoler Kolonien / J. Stach. – Leipzig, 1942. – 80 p.
24. Stumpp K. Die Auswanderung aus Deutschland nach Rußland in den Jahren 1763 bis 1862. – Leipzig, 1993. – 1018 p.

Сzyruk S. V., postgraduate student Ukrainian History Department, Dnipropetrovsk National University named by Oles Honchar (Ukraine, Dnipro), sczyruk@gmail.com

Marriages at the Lutheran colonies in Southern Ukraine XIX – beg. XX cen.

Variety Southern Ukrainian Lutheran colonist's marriage rates for XIX – beg. XX cen. are calculated on the base of parish registers and revision lists. Focusing that such rates for this social–confessional group were not calculated before. Marriage rates, average age at marriage, age-specific nuptiality rate were identified at the article. Marriage structure, age lag between marriage partners changing, choice of marriage partners depending on their residence are analyzed. Author makes the conclusion, that Lutherans colonist's mating behavior was changed on the beginning of XX cen. compared XIX cen. – average age at marriage was increased and the age lag between marriage partners was reduced.

Keywords: marriage rate, age-specific nuptiality rate, average age at marriage, Lutheran colonists, Southern Ukraine.

Сzyрук С. В., аспірант кафедри історії України, Дніпропетровський національний університет ім. Олеса Гончара (Україна, Дніпро), sczyruk@gmail.com

Брачність в лютеранських колоніях Южної України XIX – нач. XX вв.

На основі метричних книг і ревизських списків визначається ряд показателів брачності лютеранських колоністів Южної України для XIX – нач. XX вв. Акцентується увага на тому, що показателі даної соціо–конфесійної групи раніше не вивчалися. В статті визначені загальні коефіцієнти брачності, вік закінчення шлюбів, вік шлюбів, коефіцієнти брачності. Проаналізована шлюбна структура населення, зміна вікового лагу між подружжями, вибір шлюбних партнерів в залежності від їх місця проживання. Автор приходить до висновку, що в початку XX в. порівняно з XIX в. в середовищі лютеранських колоністів змінилася модель шлюбного поведіння – збільшився вік закінчення шлюбів і зменшився вік шлюбів між подружжями.

Ключові слова: загальні коефіцієнти брачності, вік шлюбів, коефіцієнти брачності, середній вік закінчення шлюбів, лютеранські колоністи, Южній Україна.

* * *

УДК 94(477)«1917/1918»

Барановська Н. М.,
кандидат історичних наук, доцент кафедри історії
України та етнокомунікації, Національний університет
«Львівська політехніка» (Україна, Львів),
Nadija7777@i.ua

ПРОБЛЕМИ ТА ПІДХОДИ ДО ПИТАНЬ УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В ІСТОРИКО–ПОЛІТИЧНІЙ ТА КУЛЬТУРНІЙ СПАДЩИНІ ПЕРІОДУ НАЦІОНАЛЬНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ 1917 – ПОЧАТКУ 1918 РОКІВ

Аналізуються концептуальні та ідеологічні підходи до питань українського державотворення та самоутвердження, трансформаційні процеси й шляхи практичного втілення легітимного проекту державності української нації періоду Національної революції 1917 – початку 1918 років, які змінили політичний і культурний розвиток України в рамках національної парадигми. Розглянуто еволюцію державницьких поглядів провідників того часу від автономії в складі Росії до самостійності України та її незалежності від Російської республіки.

Ключові слова: Україна, Національна революція, державотворення, широка автономія, федерація, державна незалежність, спадщина.

Утвердження державності України на сучасному етапі, визначення пріоритетних напрямків збереження її цілісності та неподільності, міжнародний і культурний фактор державного розвитку та процеси децентралізації привертають увагу дослідників до питань державотворення періоду Національної революції 1917 – початку 1918 років, який має значні аналогії з сучасністю та відіграє важливу роль в осмисленні української історико–політичної та культурної спадщини. Актуальними є теоретичні моделі української державності того часу, шляхи та пошуки її практичного втілення й трансформації, що започаткували зміну політичного курсу України в рамках національної парадигми. Як і сто років тому молода Українська держава, що обрала демократичний та європейський шлях розвитку, стала об'єктом великоімперських зазіхань Москви, її збройної агресії й змушена ціною великих втрат відстоювати соборність і незалежність. Це вимагає більш детального аналізу проблем і підходів до державотворчих процесів 1917 – поч. 1918 рр., які дають ключ до розв'язання багатьох сучасних проблем та можливість уникнення трагічних помилок минулого.

Основною джерельною базою даного дослідження є архівні документи та матеріали з діяльності Української Центральної Ради, періодична преса періоду Національної революції 1917 – поч. 1918 рр., аналітично–мемуарні праці провідних діячів та ідеологів того часу й широке коло публікацій вітчизняних учених.